

Кризата на либерализма и "новите десни" - разговор с френския философ Ален ДЪО БЕНОА

НАЦИОНАЛЕН КОНСЕРВАТИВЕН ФОРУМ

Ален Дьо Беноа, архитектът на френската и европейска "нова десница" е може би най-известният съвременен френски интелектуалец и философ. Той е влиятелна фигура на Стария континент, спечелвайки си голяма популярност със своите произведения, защитаващи индивидуалната, регионалната и, преди всичко, националната идентичност, от атаките и заплахите на глобализма и свързаните с него идеологии, водещ сред които е либерализмът. Макар че е представител на типично френската консервативна традиция, той достига до изводи с наистина универсално значение. Няколко статии на г-н Дьо Беноа вече бяха публикувани на страниците на списание "Ние". Надяваме се, че интервюто с него, ще помогне на читателите да си изградят по-ясна представа за човека и философа Ален Дьо Беноа, превърнал се през последните няколко десетилетия в емблематична фигура за консервативната и национално ориентирана десница в Европа.

- Г-н Дьо Беноа, бихте ли ни разказали нещо за Вашето минало, за семейството си и формирането Ви като личност?

- Семейството на баща ми произхожда от Северна Франция, където някога се е преселило от територията на днешна Белгия. Корените на семейството на майка ми пък трябва да се търсят в Нормандия и Бретан. Роден съм на 11 декември 1943, недалеч от Тур, в централна Франция. По-късно, в началото на 50-те семейството ми се премести в Париж, където живея и днес. Тук завърших висшето си образование, следвах в Сорбоната и в правния факултет на Парижкия университет. Освен право, изучавах философия, социология и история на религиите. Женен съм и имам две деца, които много обичам.

- Бихте ли описали своята академична кариера, творбите и политическите си предпочитания?

- Преди всичко искам да отбележа, че не съм политик, дори не съм политически ангажиран. Никога не съм принадлежал, нито пък съм искал да членувам, в определена политическа партия. Що се отнася да кариерата ми, бих я определил по-скоро като журналистическа или писателска. От края на 60-те години публикувам статии и изследвания както във френската, така и в чуждестранната преса, особено в списания като "Вальорс Актюелс", "Фигаро" и "Магазин". Често участвам в предавания по радиото и телевизията. През 1968 започнах да издавам списанието "Нувел екол", което излиза и до днес. Наред с останалите периодични издания, като списание "Елеман" например, с които също сътруднича активно, "Нувел екол" се оказа един от стълбовете на онова течение, което в края на 70-те мадиите определиха като "новата десница". За мен обаче това определение не изразява напълно същността на явлението, най-малкото по три съществени причини.

На първо място, то носи определен политически привкус, докато всъщност "новата

десница" е не толкова политическо, колкото идейно и културно движение, чиято основна дейност през последните трийсетина година бе публикацията на книги и списания, координирането на теоретичните, интелектуални и философски усилия отдясно, организирането на конференции и дискусии. Освен това, макар че етикетът "десен" въобще не ме притеснява, той едва ли е най-подходящият за квалифициране на един определен начин на мислене, една философия, която още от създаването си се стреми да се издигне над чисто политическото деление. Още повече, че открай време има различни "десници", както впрочем и много "левици". И, в онова, което изповядват някои от въпросните "десници" и "левици", нерядко могат да се открият общи елементи. На всичкото отгоре терминът "нова десница" често води до объркване с идейните постановки на американската "нова десница", политическо течение, с което европейските "нови десни" нямат почти нищо общо.

Но да се върнем на Вашия въпрос. През 1988 основах още едно списание - "Кризис". То излиза четири пъти годишно и изцяло е посветено на дискусии и обмен на идеи. Всеки брой разглежда определена конкретна тема (икономика, екология, бъдещето на Европа, изкуството, науката, сексуалността и т.н.) и дава възможност на хората да изразяват собствените си позиции, които често значително се различават, и свободно да излагат своята гледна точка. За последните трийсетина години съм публикувал и повече от 40 книги, много от които са преведени на различни европейски езици. Струва ми се, една от най-известните е "Vu de droit" ("Поглед отясно"), която се появи през 1977 и на следващата година спечели наградата на Френската академия за есе. Сред произведенията си от последно време, би трябвало вероятно да посоча едно есе, съдържащо критика на съвременната либерална демокрация, озаглавено "Проблемът за демокрацията" и публикувано през 1985, книгата "Европа и Третият свят – общата битка" (1986), която, както и издадената в Барселона през 1992 "Против расизма", се опитва да сложи край на мита за "расизма", уж изповядван от "новата десница". През 1994 пък излезе сборникът "Песъчинки. Някои жалони от края на века" съставен от мои статии, публикувани преди в "Елеман", която заедно със сравнителната студия за различните концепции за Нацията и Империята - "Империята вътре в нас" (1995) и издадената през 1996 книга "Семейство и общество: корени, история и съвременност", са посветени на един наистина фундаментален проблем – съхраняването на традицията и нацията в условията на глобализма.

- Кой е оказал най-голямо влияние върху формирането на Вашите философски позиции? Кой са кумирите Ви – във Франция и извън нея? И как сам бихте описали Вашата философия?

- Никога не съм се смятал за последовател на една единствена философска школа. Моят начин на мислене е изграден по-скоро върху систематичното и задълбочено изучаване на множество различни автори. Трудно ми е да определя, кой от тях ми е повлиял най-много. На философско ниво, би следвало да спомена Ницше, Хусерл, Хайдегер, Ханс-Георг Гадамер, но наред с тях и големите теоретици на философската антропология като Арнолд Гелен и Хелмут Плеснер. Всички те са ми оказали голямо влияние. На едно друго равнище обаче, трябва да призная, че авторите, противопоставящи се на научния

редуктивизъм, са ми повлияли повече от всички останали. Имам предвид хора като Артур Кьостлер, с когото имах щастието неведнъж да се срещам в Лондон, докато беше жив, а също Лудвиг ван Берталанфи и Стефан Лупеско. Чувствам се признателен на социолозите от "немската школа" (Георг Зиммел, Макс Вебер, Вернер Зомбарт), както и на тези от "френската школа" - от Марсел Маус до Луи Дюмон, Едгар Морен и Мишел Мафесоли. В областта на изследването на религиозния мит бих искал да посоча Валтер Ото, Мирча Елиаде, Карл Густав Юнг, Клод Леви-Строс, Жилбер Дюран и др. Що се отнася да политическата доктрина ще започна с работите на Йохан Готфрид Хердер и немските романтици, ще продължа с произведенията на така наречените "нонконформисти" от 30-те (Александър Марк, Бернар Шарбоне, Жорж Батай), немските теоретици на "консервативната революция" (Мьолер ван ден Брук, Освалд Шпенглер, Ернст Юнгер), за да завърша със "ситуационистите" от 60-те (като Ги Дебор) и "постмодернистите" от 70-те години. Напоследък силно впечатления ми правят някои трудове на североамериканските "нови популисти" като Кристофър Лаш например, или пък на хора като Алисдейр Макинтайър и Робърт Тейлър.

Макар че собствените ми трудове са посветени на най-различни проблеми, общото между тях е систематичната критика, на която подлагам чисто меркантилния начин на мислене; с други думи – онази идеология (така наречената философия на Просвещението бе само поредната и фаза), която се основава на крайния индивидуализъм, на абсурдната теория за държавата като резултат от някакъв "обществен договор", и която, в крайна сметка, свежда обществото до просто отражение на пазара. Именно този либерален манталитет се опитва днес да формира модерния свят, който на свой ред се основава на тоталното разрушаване на всички социални връзки, на всички форми на органично присъщата на човека солидарност и на културната и националната идентичност. Той прекъсва връзките на хората и тяхната култура с естествените им корени, разрушава околната среда, лишава живота ни от смисъл, превръща човешките същества в анонимна маса, докарана до безумие в стремежа си към повече пари и печалба, и така лишава света от неговите опорни точки, карайки всички ни да живеем само ден за ден. В книгите си се опитвам да опиша начините, по които бихме могли да се измъкнем от тази абсурдна ситуация, в която националните държави стават все по-безпомощни, а самите нации прогресивно губят способността си да определят своята политическа съдба.

- Какво мислите за разликата, която съществува в консервативните традиции на различните европейски държави. Дали те се определят от разликите в националния характер? Симпатизирате ли на някой от днешните френски и европейски политици, или пък на онези от близкото минало?

- Ясно е, че съществуват подобни различия, но е трудно да се анализират достатъчно прецизно. Характерът и начинът на мислене на една нация са едновременно и причина и последица при формирането на традицията. Затова е разумно да се приеме, че националният манталитет се намира в тясно взаимодействие с историко-политическия и социо-културния процеси, което дава възможност на нациите да формират сами себе си. Във всеки случай терминът "консервативен" по-рядко се използва във Франция. Доколкото знам, той не е особено популярен и в Източна Европа, където по ред исторически причини, имаше значителни прекъсвания на Традицията. Всъщност, всяка национална традиция носи своите предимства и недостатъци. Чисто идеологическият подход към консерватизма, е съпроводен от риска да изпаднем в абстрактно

теоретизиране. От друга страна, да се твърди, че консерватизмът е изцяло прагматична доктрина, означава просто да следваш събитията. Не разбирам, как някой може да защитава определена политическа позиция без да я свързва с една далеч по-обща перспектива. Всяка политическа теория задължително съдържа определена специфична концепция за човека и, нещо повече, специфична позиция във всички сфери на теорията и практиката (социологията, психологията, философията на науката и т.н.). Всъщност, когато споменах, че между американската и европейската "нова десница" на практика няма почти нищо общо, имах предвид, че една част от американските консерватори, макар и да говорят за "семейните ценности", фактически подчиняват цялата си политика единствено на ценностите на "свободния пазар", в рамките на който американската мечта деградира в неудържим стремеж към неограничено от нищо потребление и краен хедонизъм. В този модел, който е ултралиберален по своята същност, няма никакво място нито за семейните, нито за националните ценности. В него индивидите са сведени до абстрактни и анонимни купувачи или продавачи, взаимоотношенията между които опират единствено до покупателната им способност. Тук е фундаменталното противоречие на американския консерватизъм, на американската "нова десница" като цяло. Аз самият, подобно на Хердер, съм твърдо убеден, че историята на идеите е ключът за разбиране на реалната история. Най-големите събития в човешката история, са преди всичко онези, засягащи нашия интелектуален живот. Революциите, извършени от Аристотел, Коперник или Кант са, без съмнение, по-важни, отколкото Френската революция от 1789, или Руската от 1917, които са само последици от извършените преди това фундаментални идеологически трансформации.

Що се отнася до втората част на Вашия въпрос, отговорът ми е отрицателен. Не изпитвам симпатии към никой френски политик, независимо от ориентацията му.

- Какво е най-голямото Ви възражение срещу съвременния ултралиберален модел на капитализма. Как се отнасят към идеята за Обединена Европа?

- Струва ми се, че съм по-проевропейски настроен, отколкото днешните британски консерватори например, които въобще отхвърлят идеята за Европейския съюз. В същото време обаче, споделям повечето от техните възражения срещу начина, по който се конструира така наречената Обединена Европа. В крайна сметка, светът (а значи и Европа) може да бъде пълноценен единствено ако се съхрани естественото различие между отделните личности и култури. Опитвайки се да наложи върху цялата планета едни и същи методи за производство и принципи на потребление, глобализирайки за тази цел западния начин на живот, който всички народи по света са заставяни да възприемат, така нареченият "свободен пазар" се опитва да ликвидира именно това естествено различие. От тази гледна точка мондиализмът и ултралибералната идеология са просто новото лице на Западния (американския) империализъм. Неговият основен принцип – международното разделение на труда, не само не удовлетворява всеки от участниците в него, но и прави различните нации по света много по-уязвими, като в същото време води до нарастване на диспропорциите в световната търговия. Той не само не съдейства за налагане на мира в международните отношения, но и превръща икономиката в новото бойно поле на планетата. Ултралиберализмът се опитва да внуши на хората, че те непрекъснато трябва да се стремят да консумират, колкото се може повече. Т.е. точно обратното на онова, което е цел на националната (комунитарната) икономика, основаваща се на органичната демокрация, и внушаваща на хората, че те трябва да се стремят преди всичко към

повишаване качеството на живота си.

- Кои, според Вас, са основните проблеми, с които се сблъсква съвременното западно общество?

- Очевидно има много проблеми. Бих искал обаче да се спра само на два от тях. Разпадането на социалните връзки и опитите за ликвидиране на естествените различия между хората, които са естествена последица от налагането на принципите на "пазарното" ултралиберално общество. "Хомогенизацията" на планетата осъществявана с чисто икономически средства и с помощта на мас-медийните комуникационни технологии, автоматично превръща националните държави, нациите, както впрочем и всички форми на колективна идентичност, в нещо като случайно оцелели животни от някой зоопарк. Днес е вече невъзможно да бъде прекратен този разпад на социалните връзки единствено с мерки "отгоре". Разрушените връзки между хората могат да бъдат възстановени само "отдолу", с помощта на граждански движения и неправителствени организации, действащи на всички нива на обществения живот. И за да бъде успешно възраждането на колективната (националната) идентичност, то трябва да се извърши без да се изпада в такива крайности, като расизма или ксенофобията. Британският учен Бенджамин Барбър, в последната си книга "Макдонълд или Джихад" ясно показва диалектиката на този процес. Защото настъплението на мондиализма, често поражда изключително жестока ответна реакция в защита на колективната идентичност, като ислямския фундаментализъм например. Трябва да преодолеем този капан, възприемайки позицията, че защитавайки собствената си национална идентичност и сражавайки се с глобалния универсалистки индивидуализъм, заплашващ ги с унищожение, народите на планетата всъщност защитават една обща кауза.